

CONCEPT

BEROEPSCODE VOOR DE SOCIAAL WERKER

Versie juli 2017 voor digitale raadpleging

CONCEPT

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	2
Voorwoord bij de concept Beroepscode voor sociaal werkers	4
Beroepscode voor de sociaal werker	6
Inleiding.....	6
1. Internationale kernwaarden	6
2. Kernwaarden van professionals in het sociaal werk	6
3. Persoonlijke kwaliteiten.....	6
4. Normatieve professionaliteit	7
6. Ethische dilemma's in de praktijk van sociaal werkers	8
7. Hoe om te gaan met morele dilemma's	8
Hoofdstuk 1 Centrale waarden.....	10
Artikel 1: Bevorderen menselijke waardigheid	10
Artikel 2: Versterken eigen kracht.....	10
Artikel 3: Vakbekwaamheid	11
Artikel 4: Gelijke bereidheid.....	11
Hoofdstuk 2 Relatie met cliënt/burger en diens omgeving.....	12
Artikel 5. Informatie geven.....	12
Artikel 6. Overeenstemming over plan van aanpak	13
Artikel 7. Macht en afhankelijkheid in de professionele relatie	13
Artikel 8. Omgaan met vertrouwelijke informatie	14
Artikel 9. Toestemming voor verschaffen van informatie aan derden.....	14
Artikel 10. Buiten medeweten en toestemming informatie aan derden verschaffen.....	15
Artikel 11. Beroep op geheimhoudingsplicht bij de rechter.....	15
Artikel 12. Verslaglegging / dossiervorming	15
Artikel 13. Bewaking van het dossier.....	16
Artikel 14. Inzage in het dossier	16
Artikel 15. Dossier aanvullen en corrigeren	16
Artikel 16. Het beëindigen van de professionele relatie	17
Hoofdstuk 3 Samenwerking.....	17
Artikel 17. Cliënt/burgergerichte (keten-)samenwerking	17
Artikel 18. Regie in de multidisciplinaire of ketensamenwerking	17
Artikel 19. Privacy in de samenwerking.....	18
Artikel 20. Samenwerking met informele zorgpartners	18
Hoofdstuk 4 Verhouding met de werkgever / opdrachtgever	18
Artikel 21. Organisatie als beleidskader	18
Artikel 22. Professionele autonomie	19
Artikel 23. Verantwoording	19
Hoofdstuk 5 Relatie tot het beroep en beroepsgenoten	19
Artikel 24. Collegiale toetsing en beroepsethische reflectie	20
Artikel 25. De lerende professional	20
Artikel 26. Schending van het vertrouwen	20
Artikel 27. Beroepsgerichte samenwerking en ontwikkeling	20

Hoofdstuk 6	De relatie met de samenleving	20
Artikel 28.	Signalering en ondersteuning	20
Artikel 29.	Signalering van misstanden.....	21
Artikel 30.	Werken aan goede beeldvorming.....	21

CONCEPT

VOORWOORD BIJ DE CONCEPT BEROEPSCODE VOOR SOCIAAL WERKERS

Voor je ligt de (concept)beroepscode voor sociaal werkers. Deze is, samen met professionals en juridisch en ethisch deskundigen, ontwikkeld door Sociaal Werk Versterkt¹.

De beroepscode

In een beroepscode staat de beroepsethiek - de normen - van een beroepsgroep beschreven. Deze normen zijn de (gedrags)normen van de beroepsgroep. Het gaat om regels die aangeven wat gewenst gedrag van de sociaal werker is. Deze normen zijn vaak niet vastgelegd (in bijvoorbeeld protocollen van de organisatie). Vaak handelt een sociaal werker er onbewust al naar. Zo zal het voor sociaal werkers logisch zijn dat zij respectvol omgaan met de burgers en cliënten met wie zij werken. Vaak gaat het echter ook om regels die minder eenduidig zijn. Die om de afweging vragen: "Wanneer doe ik het goede?" Alle normen samen vormen de beroepsethiek van de beroepsgroep en worden door de beroepsgroep gedeeld. In de beroepscode worden de normen in 'artikelen' beschreven.

De betekenis van een beroepscode

Een beroepscode ondersteunt professionals in hun dagelijkse werk. De beroepscode is voor hun een steuntje in de rug. Het helpt bij het maken van afwegingen en het nemen van beslissingen in, soms moeilijke, situaties in hun werk. De code voor sociaal werkers zorgt dat zij zich achteraf kunnen verantwoorden voor de keuzes die ze gemaakt hebben.

Daarnaast geeft een beroepscode voor cliënten, burgers, werkgevers en opdrachtgevers duidelijkheid over wat zij mogen verwachten van (het gedrag van) sociaal werkers.

Tot slot draagt een beroepscode bij aan het bewaken van de kwaliteit van hulp en ondersteuning aan cliënten en burgers. Daarmee versterkt een door de beroepsgroep gedeelde beroepscode het aanzien van het beroep.

Eén gemeenschappelijke beroepscode voor sociaal werkers

In 1962 werd de eerste beroepscode, die voor de maatschappelijk werker, vastgesteld. Sindsdien vinden verschillende beroepscode hierin hun oorsprong. Ook de gemeenschappelijke beroepscode voor de sociaal werker sluit aan bij deze traditie. De code is gebaseerd op wat diverse beroepsverenigingen eerder in de beroepscode met hun beroepsgroep hebben vastgelegd. Er bestaan op dit moment in het brede sociaal werk beroepscode voor: jeugdzorgwerkers, maatschappelijk werkers, sociaal agogisch werkers, sociaal raadslieden, kinder- en jongerenwerkers en cliëntondersteuners. De artikelen uit deze beroepscode zijn mede de basis voor deze gemeenschappelijke beroepscode. Er is steeds gekeken naar gedeelde normen, waaruit een gemeenschappelijke norm beschreven is. Per norm zijn de artikelen aangevuld met een toelichting.

¹ In Sociaal Werk Versterkt (voorheen Programma Professionalisering Sociaal Werk) werken BVjong, de BPSW, CNV, FCB, FNV, LOC, Movisie, Registerplein, Mbo Raad, Vereniging Hogescholen, Werkplaatsen Sociaal Domein en Sociaal Werk Nederland samen aan de versterking van de beroepsontwikkeling van sociaal werkers en het sociaal werk.

Leeswijzer

Het eerste deel van de gemeenschappelijke beroepscode bestaat uit een inleiding. Hierin komen onder meer aan bod: de kernwaarden van het beroep, de professionele beroepshouding, ethische dilemma's en uitleg van begrippen. In hoofdstuk 1 tot en met 6 staan de artikelen met een toelichting.

CONCEPT

BEROEPSCODE VOOR DE SOCIAAL WERKER

INLEIDING

1. Internationale kernwaarden

Sociaal werkers onderschrijven middels hun beroepscode enkele **internationale conventies**, die mede als uitgangspunt gelden voor andere beroepscode in het sociaal domein:

- Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
- de Internationale Conventie van burger- en politieke rechten
- de Conventie van Uitbanning van alle vormen van Discriminatie
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind
- Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap
- de uitgangspunten van de Internationale Federatie Social Work (IFSW)

2. Kernwaarden van professionals in het sociaal werk

Sociaal werkers staan in hun werk daarnaast ook voor een aantal gemeenschappelijke waarden²:

- sociaal werkers respecteren de intrinsieke waarde en waardigheid van mensen en de rechten die daaruit voortvloeien;
- sociaal werkers respecteren het recht van cliënten/burgers om zelf hun eigen leven te bepalen, hun eigen beslissingen te nemen zonder die van anderen aan te tasten;
- sociaal werkers stimuleren en bevorderen het recht te participeren in de samenleving;
- sociaal werkers zien de menselijke persoon als een geheel, inclusief familie, sociale gemeenschap en natuurlijke omgeving;
- sociaal werkers richten zich op de mogelijkheden en krachten van individuen, gemeenschappen en bevorderen hun empowerment;
- sociaal werkers staan voor bevorderen van sociale rechtvaardigheid in relatie met individuen en de gemeenschap;
- sociaal werkers staan op tegen discriminatie en erkennen diversiteit;
- sociaal werkers hebben een taak om de samenleving en overheid te wijzen op onrechtvaardigheden op basis van signalering.

3. Persoonlijke kwaliteiten

Naast de competenties die horen bij het beroep, beschikt een sociaal werker over professionele en persoonlijke kwaliteiten zoals:

- Betrokkenheid bij het welzijn en ontwikkeling van burgers/cliënten en hun sociale omgeving
- Integriteit en betrouwbaarheid naar cliënt/burger en relevante anderen; met respect voor hun privacy
- Respect voor de cliënt/burger, ongeacht sekse, ras, cultuur, geaardheid en daden

² De meeste van deze kernwaarden zijn terug te vinden in artikel 1 van deze beroepscode, met de 'centrale waarde'. Mede om die reden is de toelichting van artikel 1 vrij uitvoerig, omdat dit artikel de basis van de hele beroepscode vormt.

- Betrokken en geëngageerd naar kwetsbare burgers, dit met gepaste afstand
- Professionele onafhankelijkheid en het zelfstandig vermogen om te oordelen
- Verantwoord gebruik van hun professionele positie en bewustzijn van de grenzen van hun eigen deskundigheid.

4. Normatieve professionaliteit van de sociaal werkers

Naast technische en op methodiek gerichte vakbekwaamheid dient de sociaal werker te beschikken over normatieve professionaliteit. Dit is het kunnen expliciteren, reflectief beschouwen en argumentatief verantwoorden van de waardenoriëntatie, die als richtsnoer bij de uitoefening van het beroep geldend is en in deze Beroepscode wordt geëxpliciteerd.

Een professional dient er niet alleen voor te zorgen dingen *goed* te doen, maar er ook op te letten de *goede dingen* te doen. De sociaal werker kijkt steeds kritisch naar wat hij met het handelen teweegbrengt. Doet hij het goede en hoe kan het de volgende keer misschien anders of beter.

Sociaal werkers werken vanuit het mandaat van de samenleving aan en vanuit hun *professionele autonomie*. Het geeft hen onafhankelijkheid en handelingsruimte. Daar staat tegenover dat ze elkaar op beroepsniveau controleren; als beroepsgroep reguleren zij zelf de inhoud van hun professioneel handelen. Het veronderstelt de absolute bereidheid om het professioneel handelen (geanonimiseerd) te verantwoorden naar cliënt/burgers, beroepsgenoten, werk- of opdrachtgever en samenleving.

5. Professionalisering van de sociaal werker

Sociaal werkers zijn bij uitstek betrokken bij veranderingen in de samenleving. En die veranderingen hebben direct invloed op het werk van sociaal werkers. Als mensen in een sociaal kwetsbare situatie te maken krijgen met veranderende regelgeving of vermindering van financiële draagkracht dan is dat direct merkbaar in het sociaal domein.

Een sociaal werker staat daardoor vaak op een vooruitgeschoven post in de samenleving: hij zal zelfstandig – en zoveel mogelijk in collegiaal overleg – en vaak ad hoc tot keuzes moeten komen. Des te belangrijker is het dat sociaal werkers een beroepscode hebben, waartoe zij zich verhouden. Dat is hun *basis*; hun moreel kompas. Die beroepscode maakt duidelijk dat sociaal werkers hun vak bijhouden, hun handelen toetsen bij collega's en vinden dat eigen kracht, respect en gecoördineerde samenwerking in het werk hoort. En daar – en over andere normen - verantwoording over willen en kunnen afleggen.

Het sociaal werk is in navolging van vergelijkbare professies en beroepen (medische en juridische beroepen en meer recentelijk de beroepen in het jeugddomein) in toenemende mate aan het professionaliseren. Professionele beroepsgroepen beschikken over standaarden zoals competentie- en opleidingsprofielen, vakspecifieke inhoudelijke kennis en richtlijnen en beroepsethische normen (code). Steeds meer professionals schrijven zich vrijwillig in bij een beroepsregister en/of beroepsvereniging en zijn door die inschrijving toetsbaar door middel van een door de beroepsgroep georganiseerd toezicht op kwaliteit, bijvoorbeeld vorm van tuchtrecht.

De sociaal werker is kortom bereid de voorliggende beroepscode als richtinggevend en toetssteen voor zijn professioneel handelen te accepteren. 'Verantwoording afleggen' moet daarbij breed worden uitgelegd; mede afhankelijk van de context betekent dat naar respectievelijk cliënten, naar de werkgever en middels collegiale toetsing naar collega's.

De sociaal werker is zich ervan bewust dat hij ervoor zorg draagt dat hij zowel in de beroepsuitoefening als in de privésfeer het vertrouwen in het beroep bevordert. Dit betekent ook dat hij ervoor waakt dat zijn deskundigheid niet wordt gebruikt voor belangen die in strijd zijn met de doelstelling van het beroep. Hij is er zich van bewust is dat vertrouwen in het beroep – in veel gevallen gebaseerd op diens voorbeeldrol – een bestaansvoorwaarde voor de uitoefening ervan is.

De beroepscode is van toepassing op de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden die bij de functie horen. Wanneer de sociaal werker – bijvoorbeeld vanwege opleidingsniveau – een functie bekleedt waarbij bepaalde taken of bevoegdheden niet worden verricht, dan zijn de normen – of een bepaald deel of uitwerking daarvan – die behoren bij die specifieke taken niet van toepassing.

6. Ethische dilemma's in de praktijk van sociaal werkers

Er doen zich in de praktijk van sociaal werkers situaties voor waarbij verschillende waarden met elkaar kunnen botsen, bijvoorbeeld:

- Het maken van keuzes in het belang van de burger botst soms met het (ervaren van) welzijn van de burger
- Belangen en rechten van individuele burgers botsen soms met belangen van de samenleving (bijvoorbeeld de buurt)
- Rechten van minderheden botsen soms met belangen van individuele rechten van een groepslid
- De sociaal werker kan zo betrokken zijn dat deze botst met de professionele afstand of de spanning tussen ondersteuning en correctie
- Zorg en ondersteuning van burgers staan tegenover controle en eisen stellen
- Belangen van ouders onderling of tussen hun en hun kinderen komen niet overeen
- Een helpende houding botst met de gewenste zelfredzaamheid van de burger
- Respect voor de autonomie van de burger staat tegenover de stigmatisering en het geschonden zelfrespect van de burger
- Respect voor de cliënt/burger en tegelijk soms bescherming of controle
- Respect voor gelijkwaardigheid van man en vrouw tegenover burgers die deze waarden niet onderschrijven

7. Hoe om te gaan met morele dilemma's

Bovenstaande theoretische dilemma's vertalen zich in vele praktijksituaties. Wanneer de sociaal werker in zijn werk inderdaad te maken krijgt met morele dilemma's, dan vraagt dat van hem een professionele reflectie en vaak ook werk- en/of teamoverleg. Hij moet kiezen tussen handelingsalternatief A of B. De beroepscode is daarbij een wegwijzer, maar geeft geen concreet advies. De beslissing neemt de sociaal werker zelf, zo veel mogelijk in afstemming met collega's. In het sociaal werk zijn voorbeelden beschikbaar hoe deze en andere morele vragen in de vorm van een moreel beraad of ethische reflectie professionals helpen bij het analyseren van een moreel dilemma.

8. Begrippen in de beroepscode

Sociaal werker

Onder sociaal werker vallen vele beroeps- of functiebenamingen, zoals: maatschappelijk werkers, sociaal agogisch werkers, jeugd- en jongerenwerkers, cliëntondersteuners, groepsbegeleiders, sociaal raadslieden, opbouwwerkers, et cetera. Het betreft hier dus het sociale domein, waarvoor we in deze beroepscode dezelfde morele plichten herkennen en benoemen.

In de beroepscode schrijven we 'sociaal werker' in de mannelijke taalvorm; hiermee worden alle sociaal werkers bedoeld.

Cliënt/burger

Tot nu toe werd in de sociale sector vooral gesproken over 'cliënt'. Maar in bepaalde sectoren spreekt men niet of nauwelijks van cliënten, maar van burgers of bewonersgroepen, de primaire doelgroep is dan een wijkbewoner of een jongere in de wijk. Voor de uitwerking naar beroepsethiek en morele plichten maakt dat weinig verschil: de morele plicht om correcte informatie te verstrekken, respect te hebben, vertrouwelijk met privégegevens om te gaan, et cetera, blijft hetzelfde.

Niet alle morele plichten of normen zullen voor alle sociaal werkers van toepassing zijn. Als je als sociaal werker niet met cliëntdossiers werkt, heb je niet te maken met de morele plicht om inzage in het dossier te geven. Maar dat kan hetzelfde zijn voor groepsmaatschappelijk werkers als ze voor groepswork geen individuele cliëntdossiers bijhouden. Relevant is vooral dat de beroepsnormen met deze beroepscode kunnen worden getoetst, voor zover ze uiteraard van toepassing zijn. En niet naar de letter, maar vooral naar de geest.

Normen/ artikelen

Deze beroepscode vertaalt de waarden en normen uit het sociaal werk in concrete artikelen. Deze vormen de kern van de beroepsethiek voor een specifiek thema; bijvoorbeeld vertrouwelijkheid of informatieverschaffing. Deze artikelen of normen zijn toetsbaar, niet naar de letter, maar naar de geest. De toelichtingen bij de artikelen verduidelijken die 'geest'.

Als een norm voor jou als professional niet van toepassing is, hoef je je er ook niet toe te verhouden, of je erover te verantwoorden.

Maar de meeste normen zijn wel voor vrijwel alle professionals in het sociaal werk van toepassing. Elke sociaal werker zal door, onder andere, training en deskundigheidsbevordering, zich deze beroepscode eigen moeten maken. Niet letterlijk uit het hoofd leren, maar kunnen gebruiken bij het verantwoorden van het beroepsmatig handelen. Je verhoud je met andere woorden als sociaal werker in je handelen *altijd* tot je beroepswaarden en normen. Om daarmee te leren omgaan is naast training over de beroepscode, meer een essentiële werkvorm om je de beroepscode eigen te maken.

HOOFDSTUK 1 CENTRALE WAARDEN

Artikel 1: Bevorderen menselijke waardigheid

De sociaal werker respecteert, erkent en bevordert de intrinsieke menselijke waardigheid van iedere cliënt/ burger. Al zijn beroepsmatige handelen is erop gericht de cliënt/ burger binnen de sociaal-culturele context en in wisselwerking met zijn omgeving tot zijn recht te laten komen.

1. Respecteren, erkennen en bevorderen van de intrinsieke menselijke waardigheid impliceert herkenning van het unieke in en de waardigheid van de cliënt/burger, dit los van diens handelen. Het betekent iemand in zijn waarde laten en serieus nemen zoals hij is. Het betekent open communiceren, betrouwbaar zijn en (soms) beschermen.
Dit laatste kan van toepassing zijn bij mensen met een maatschappelijke achterstand, een verstandelijke beperking of bij kinderen en is bijvoorbeeld aan de orde in geval dat de veiligheid (breder dan fysiek geweld) in het geding is of ondersteunende actie urgenter is dan zelfredzaamheid.
2. Het *'tot zijn recht komen'* duidt op het zich als persoon – kind, jongere of volwassene - kunnen ontplooiën naar eigen aard, behoeften en opvattingen in wisselwerking met de sociale omgeving en binnen de sociaal-culturele context.
3. De *'sociaal-culturele context'* wijst op de sociale en culturele achtergronden, factoren en waarden en normen van de cliënt/burger.
4. *'Wisselwerking'* vooronderstelt vanuit de professional een daadwerkelijke stimulerende en activerende werking tussen cliënt/burger en diens sociaal netwerk, gericht op sociale participatie.

Artikel 2: Versterken eigen kracht

Een sociaal werker erkent en bevordert de eigen kracht, verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en sociale participatie van de cliënt/burger.

1. *'Eigen kracht'* duidt op weerbaarheid, zelfredzaamheid en sociale participatie in samenhang met het gezin, de sociale omgeving en binnen de sociaal-culturele context.
2. *'Eigen verantwoordelijkheid'* betekent dat de cliënt/burger zelf in staat is om een eigen mening te vormen en een eigen wil te bepalen. Deze dient duidelijk te worden onderscheiden van *'zelfredzaamheid'*: dat is de capaciteit van de cliënt/burger om zelf taken uit te voeren.
3. Het *'erkennen en bevorderen van eigen kracht, verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en sociale participatie'* gebeurt in wisselwerking - en zo veel als mogelijk samen - met de sociale omgeving of het sociaal netwerk (gezin, vrienden, familie, burens, wijkbewoners, etc.) en met in achtneming van de sociaal-culturele context (zie ook artikel 1). *'In acht nemen'* betekent niet overnemen maar *'rekening houden met'*. Het betekent ook het zoveel als mogelijk verminderen van de afhankelijkheid van anderen.
Daarnaast betekent het dat de cliënt/burger zo veel als mogelijk zelf de beslissingen die hem aangaan neemt. En dat de sociaal werker (regelmatig) bij de cliënt/burger checkt wat de vorderingen zijn bij het realiseren van de centrale waarde, i.c. artikel 1.
5. Het *'erkennen'* van de eigen verantwoordelijkheid wijst op een andere impliciete morele plicht van de professional, namelijk om te beoordelen of en in welke mate cliënten/burgers en/of het cliënt- of sociale systeem daadwerkelijk voldoende draagkracht en mogelijkheden hebben om eigen verantwoordelijkheid te nemen en zelfredzaam te kunnen zijn. Volwassenen zijn in principe in staat eigen verantwoordelijkheid te dragen en zelfredzaam te worden/zijn. Wanneer dat niet of niet meer of minder mogelijk is, bijvoorbeeld bij kinderen, ouderen (dementie), verstandelijke beperkingen of bij psychosociale of sociaal-juridische (bijvoorbeeld financiële) problemen of indien het sociaal netwerk vrijwel ontbreekt of geen

potentie biedt, zal eigen verantwoordelijkheid, zelfredzaamheid en sociale participatie uiteraard zoveel als mogelijk worden nagestreefd.

6. Het bevorderen van de eigen verantwoordelijkheid betreft niet alleen de individuele cliënt als hulpvrager maar ook als burger van de samenleving. De sociaal werker streeft dit - mede afhankelijk van de functie en doelstelling van het werk - vanuit een onafhankelijke positie na, door o.a. voorlichting, begeleiden van vrijwilligers, collectieve belangenbehartiging, groepswerk en/of signalering om zo de vaak kwetsbare en maatschappelijk afhankelijke positie van cliënt/burgers te verminderen. Die positie kan worden beïnvloed door bijvoorbeeld psychische, sociale, psychosociale of sociaal-juridische factoren.

De artikelen 1 en 2 vormen samen de centrale waarden van deze beroepscode voor de sociaal werker

Artikel 3: Vakbekwaamheid

De sociaal werker oefent zijn beroep vakbekwaam uit op basis van actuele kennis en recente inzichten. Hij onderhoudt zijn beroepskennis, beroepscompetenties en professionele attitude op aantoonbare wijze.

1. Inschrijving in het beroepsregister draagt bij aan het onderhouden van de vakbekwaamheid van de sociaal werker.
2. Het blijvend leren en reflecteren en bijhouden van vakliteratuur zijn bij uitstek middelen om de sociaal werker in de uitoefening van het beroep scherp en actueel op de hoogte te houden, e.e.a. in nauwe aansluiting bij relevante ontwikkelingen in de sector.
3. De competentieprofielen van de verschillende beroepen/functies in de sociale sector geven aan welke competenties vereist zijn. In het algemeen geldt dat iedere sociaal werker werkt aan de verbetering van diens professionaliteit en kwaliteit van de beroepsuitoefening. Een essentieel aspect daarbij is de onafhankelijke rol/positie van de sociaal werker (zie ook artikel 22 over Professionele Autonomie).
4. Een ander aspect is dat sociaal werkers voldoende op de hoogte zijn van sociaal-culturele achtergronden of verscheidenheid van diverse doelgroepen, dit mede in relatie tot bewustzijn van eigen sociaal-culturele achtergrond en daar aan gekoppelde waarden & normen.
5. Bij 'actuele kennis' en 'relevante ontwikkelingen' wordt met name gewezen op kennis en ontwikkelingen op het gebied van informatietechnologie, i.c. het gebruik van sociale media. Dat houdt onder andere in dat de sociaal werker zich actief verdiept in de veranderende aard van het beroep met betrekking tot adviseren op afstand, technologie en sociale media. Maar ook dat hij kennis en vaardigheden ontwikkelt om competent en veilig online te communiceren met de cliënt/burger, voordat hij dit ook daadwerkelijk doet.
6. Een belangrijk aspect van 'vakbekwaamheid' is ook dat de sociaal werker zich bewust is van zijn beperkingen; een sociaal werker kan niet alles weten. Hier open over zijn naar de cliënt/burger is essentieel voor een transparante professionele relatie.

Artikel 4: Gelijke bereidheid

De sociaal werker toont ten opzichte van iedereen een gelijke bereidheid tot het aangaan van een professionele relatie.

1. Gelijke bereidheid impliceert dat iedereen gelijke kansen behoort te krijgen tot het aangaan van een professionele relatie met een sociaal werker
2. Gelijke bereidheid impliceert ook dat de sociaal werker met laagdrempelig werken zelf het initiatief kan nemen voor het aangaan van een professionele relatie of contact zoekt met bepaalde doelgroepen. Bijvoorbeeld indien de eigen kracht, zelfredzaamheid, zelfinzicht of kennis beperkt is en dat alleen door

initiatief van de sociaal werker gestreefd kan worden naar realisatie van artikel 1 (dit betreft zowel individuele als gezins- of groepscontacten).

Voorbeeld: waar mogelijk en nodig kan elektronische technologie worden ingezet om hulpbronnen aan te bieden aan individuen, gezinnen, groepen en gemeenschappen die moeite hebben met de toegankelijkheid van bepaalde voorzieningen. Bijvoorbeeld bij beperkte financiële mogelijkheden, laaggeletterdheid, laag taalbeheersingsniveau, lage digitale geletterdheid, etc.

3. Gelijke bereidheid betekent dat de sociaal werker geen onderscheid maakt op grond van ras, etniciteit, nationaliteit, seksuele geaardheid, chronische ziekte, levensovertuiging, maatschappelijke/morele discussiethema's of politieke voorkeur.
4. Gelijke bereidheid betekent ook dat als de complexiteit van de problematiek groot is, de sociaal werker bereid is tot het aangaan van een professionele relatie.
5. De gelijke bereidheid een professionele relatie aan te gaan betekent niet dat de sociaal werker in de praktijk iedereen ook moet helpen: als dit niet binnen de competenties van de sociaal werker of opdracht/doelstelling van de organisatie valt overweegt en adviseert de sociaal werker of verwijzing naar een relevante andere professional of (hulp-)organisatie van toepassing is (zie ook artikel 17). Verwijzing kan ook van toepassing zijn als het verschil in waarden en normen binnen de professionele relatie, zoals bijvoorbeeld bij morele thema's als abortus of euthanasie, een adequate professionele relatie in de weg staan (zie eveneens artikel 16 over het beëindigen van een professionele relatie).

HOOFDSTUK 2 RELATIE MET CLIËNT/BURGER EN DIENS OMGEVING

Artikel 5. Informatie geven

De sociaal werker zorgt ervoor dat de cliënt/burger voldoende, duidelijke en relevante informatie ontvangt voor de hulp- en dienstverlening.

1. Het bij de aanvang of gedurende het proces van de professionele relatie verschaffen van voor de betreffende hulp- en dienstverlening relevante informatie vindt plaats op basis van wetgeving, kwaliteitskaders, instellingsbepalingen en beroepswaarden. Hier wordt tenminste mee bedoeld de informatie over:
 - a. mogelijkheden, vormen en werkwijze van de beroepsuitoefening; inclusief openheid over al dan niet haalbare doelen (wat betreft werkwijze: een voorbeeld hiervan is de website www.richtlijnenjeugdhulp.nl);
 - b. de beroepscode;
 - c. de (rechts-)positie van de cliënt/burger, met name in die sectoren waarin het juridisch kader de rechtspositie in belangrijke mate inkleurt (zoals in de jeugdbescherming, voogdij of de gedwongen hulpverlening);
 - d. mogelijke interne en externe (keten-)samenwerkingsverbanden en de mogelijke gevolgen daarvan voor de cliënt/burger bijv. over privacy;
 - e. de privacy, geheimhoudingsplicht, recht op inzage, afschrift en mogelijkheid tot aanvullen of corrigeren van het dossier en klachtrecht;
 - f. eventuele kosten van de diensten en mogelijke vergoeding daarvan;
 - g. het wettelijk meldrecht bij vermoedens van kindermishandeling, huiselijk geweld of risico's voor de ontwikkeling van het kind te melden;
 - h. voorwaarden, risico's en wijze van gebruik van elektronische communicatie en sociale media in de professionele relatie, waaronder de wettelijke eisen in deze.

2. De sociaal werker overtuigt zich ervan dat de cliënt/burger de verstrekte informatie heeft begrepen en ruimte krijgt voor het stellen van vragen.
3. Indien van toepassing zorgt de sociaal werker ervoor dat de wettelijke vertegenwoordiger van de cliënt/burger bovengenoemde informatie ontvangt, bijvoorbeeld als de cliënt/burger nog geen 16 jaar is.
4. De sociaal werker toetst het instellingsbeleid inzake privacy aan de beroepscode en wetgeving en informeert de cliënt/burger daar zo nodig over.

Als voorbeeld geldt de vaak gehoorde procedure van het tekenen van een algemeen toestemmingsformulier voor het uitwisselen van privégegevens. Dit is in strijd met de (bedoeling van de) wet en beroepscode. Voor een cliënt moet het elke keer dat gegevens worden uitgewisseld duidelijk zijn waarvoor toestemming wordt gegeven; m.a.w.: de toestemming moet gericht zijn op een concrete situatie en mag niet in het algemeen worden verstrekt (zie verder de artikelen over privacy, artikelen 8, 9 en 10).

Artikel 6. Overeenstemming over plan van aanpak

De sociaal werker onderhoudt zo veel als mogelijk op basis van instemming van de cliënt/burger een professionele relatie.

De cliënt/burger is op de hoogte van de aard van de professionele relatie en de werkwijze van de sociaal werker en de eventuele juridische implicaties.

1. 'Zo veel als mogelijk' wijst op de aard van de relatie:
 - a. Bij een outreachende aanpak zoals straathoekwerk, ambulant veldwerk of ambulant jongerenwerk is een concrete of (volledige) toestemming vaak niet relevant.
 - b. Bij gedwongen, voorwaardelijke hulp- of dienstverlening en andere hulpverlening met juridische implicaties is een volledige instemming vaak niet mogelijk. Daar wordt de overeenstemming/instemming mede bepaald door de voorwaarden die hierbij worden gesteld door de wetgever en/of andere instanties.
2. Bij een vrijwillige relatie is volledige instemming wel het uitgangspunt. Instemming betekent dat de cliënt/burger goed geïnformeerd is en die informatie heeft begrepen (zie artikel 6), waarna in onderling overleg overeenstemming/instemming wordt verkregen. Dit betekent dat de professional pas met de uitvoering begint als hij zich ervan heeft overtuigd dat de cliënt/burger werkwijze en plan van aanpak heeft begrepen en daarover zoveel mogelijk instemming van de cliënt/burger heeft verkregen. Tijdens de uitvoering evalueert de sociaal werker regelmatig de instemming, dit betekent dat niet slechts bij aanvang, maar ook voor het continueren van de professionele relatie instemming is vereist.
3. In werksettingen waarin cliënt/burger niet of niet geheel zelf hun wil kunnen bepalen, bijvoorbeeld in het sociaal-agogisch werk, in de psychogeriatric, psychiatrie, verslavingszorg en in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, betreft de professional de wettelijke vertegenwoordiger en/of diens familie of contactpersoon. In dit soort situaties is het verkrijgen van instemming onderdeel van het totale overleg. Hierbij blijft de eigen verantwoordelijkheid van de cliënt zo veel als mogelijk uitgangspunt en zal in het overleg de mate van instemming blijken.

Artikel 7. Macht en afhankelijkheid in de professionele relatie

De sociaal werker gaat een verantwoorde professionele relatie aan met de cliënt/burger, waarin hij geen misbruik maakt van het overwicht dat voortvloeit uit zijn deskundigheid en (machts-) positie.

1. Een verantwoorde professionele relatie betekent dat die is gebaseerd op de beroepswaarden en – normen, zoals deze in deze beroepscode zijn verwoord. Bovenal is de sociaal werker zich er van bewust dat

de relatie met zijn cliënt/burger asymmetrisch is, dat de cliënt/burger in een min of meer afhankelijke positie verkeert.

2. Misbruik is het gebruiken van de professionele relatie voor privédoeleinden, zoals eigen materieel of immaterieel gewin en bevrediging van eigen behoeften en verlangens. Bijvoorbeeld seksuele avances en seksueel getinte opmerkingen of het daadwerkelijk aangaan van seksuele of erotische relaties. Als de cliënt/burger een presentje aanbiedt en de sociaal werker kwalificeert dit niet als materieel of immaterieel gewin, weegt hij af of het accepteren bepaalde verwachtingen kan scheppen die van invloed zijn op de professionele relatie. Bij twijfel heeft hij hierover altijd collegiaal overleg.
3. De sociaal werker spant zich in om agressie van de cliënt/burger zoveel mogelijk te voorkomen en bespreekbaar te maken.

Artikel 8. Omgaan met vertrouwelijke informatie

De sociaal werker heeft de plicht tot geheimhouding van informatie over de persoon en omstandigheden van de cliënt/burger.

1. Voor het aangaan van een professionele relatie dient de sociaal werker een betrouwbare partner te zijn. De cliënt/burger moet erop kunnen rekenen dat de informatie die een vertrouwelijk karakter heeft, geheim blijft. De plicht tot geheimhouding dient niet alleen het belang van de cliënt/burger maar ook het algemeen belang en dat van het beroep. Elke burger moet zich zonder angst voor schending van de privacy tot een sociaal werker kunnen wenden.³
2. Vertrouwelijkheid heeft niet alleen betrekking op informatie, maar raakt ook andere privacyaspecten. Zoals het niet onaangekondigd een ruimte waar de cliënt/burger zich bevindt of van een cliënt/burger is binnengaat. En dat de sociaal werker er zorg voor draagt dat persoonlijke gesprekken buiten het gehoor van anderen plaats vinden of dat persoonlijke eigendommen van de cliënt/burger worden gerespecteerd.

Artikel 9. Toestemming voor verschaffen van informatie aan derden

De sociaal werker vraagt toestemming aan de cliënt/burger voordat hij aan derden informatie over de cliënt/burger vraagt of verschaft, of met hen overlegt om op te treden voor of namens de cliënt/burger.

1. Iedere keer dat de sociaal werker informatie over de cliënt/burger met derden wil delen, vraagt hij toestemming aan de cliënt/burger en legt hij de toestemming vast in het dossier (indien van toepassing). Toestemming van de cliënt/burger betekent niet automatisch dat de sociaal werker ook altijd informatie met derden deelt (zie artikel 10).
2. Geen toestemming is nodig als:
 - a. Wettelijke bepalingen of regels gelden die hiervan afwijken, maar die wel bekend zijn bij de cliënt/burger
 - b. Meerdere hulpverleners een functionele professionele relatie met dezelfde cliënt/burger hebben en de cliënt/burger daarvan op de hoogte is, bijvoorbeeld als omschreven in een instellingsgeheimhoudingsplicht
 - c. Levensbelang(en) op het spel staan (zie artikel 10).

T.a.v. algemene toestemming: zie artikel 5.3 over het geven van een algemene toestemming door cliënten voor langere tijd: dit is wettelijk en beroepsethisch niet geoorloofd.

³ Dit artikel is mede gebaseerd op artikel 272 uit het Wetboek van Strafrecht

Geen toestemming om informatie te delen betekent overigens niet automatisch dat de professionele relatie moet worden beëindigd, maar dat dit aanleiding is om met de cliënt/burger te bespreken.

3. Sociaal werkers worden regelmatig geconfronteerd met een 'conflict van plichten'; bijvoorbeeld de plicht tot het melden van fraude (o.a. in geval de sociaal werker ambtenaar is) versus de geheimhoudingsplicht of zwijgplicht. In een dergelijke situatie weegt de sociaal werker vanuit diens professionele autonomie af wat het zwaarste weegt. Hij zal dat ook moeten kunnen verantwoorden in relatie tot de artikelen in deze Beroepscode.

Artikel 10. Buiten medeweten en toestemming informatie aan derden verschaffen

De sociaal werker handelt buiten medeweten en toestemming van de cliënt/burger indien: er een vermoeden van kindermishandeling bestaat / levensbelangen worden bedreigd de cliënt/burger niet in staat is zijn wil ter zake te bepalen toestemming wegens wettelijke bepalingen niet nodig is.

1. In geval van handelen bij bedreiging van levensbelangen overlegt hij met beroepsgenoten en/of andere deskundigen en verantwoordt hij zijn handelen tegenover de cliënt/burger, c.q. wettelijke vertegenwoordiger.
2. Met bedreigd levensbelang wordt niet slechts fysiek gevaar, zoals huiselijk geweld of kindermishandeling bedoeld, maar ook andere bedreigingen voor zowel het fysieke als het psychische of sociale leven bedoeld. Denk aan psychische mishandeling, radicalisering, afpersing, of sociale discriminatie (van bijvoorbeeld minderheidsgroepen) of andere vormen van sociale of sociaaljuridische bedreiging of achterstelling.
3. Bij kinderen en jeugdigen is de sociaal werker extra alert op signalen die zouden kunnen wijzen op bedreigde levensbelangen, zoals seksueel ongewenst gedrag, pesten, criminaliteit, etc. Toestemming is in geval van onderzoek naar vermoedens van huiselijk geweld, ouderen en/of kindermishandeling niet vereist.
4. Als de cliënt/burger niet zelf (tijdelijk) in staat is zijn wil ter zake te bepalen of wanneer wettelijk vertegenwoordigers en/of naasten van de cliënt/burger niet in staat of bevoegd zijn om namens de cliënt/burger te handelen, is het, voor zover nodig, overnemen van de verantwoordelijkheid van de cliënt/burger aan de orde.
5. In al deze gevallen is zorgvuldig professioneel handelen noodzakelijk, inclusief zoveel als mogelijk overleg met de cliënt/burger/betrokkenen zelf en professioneel overleg, c.q. ethische reflectie. Melding vindt plaats bij bevoegde organen; indien nodig volgt de sociaal werker de *Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling*.
6. Met 'levensbelangen van de cliënt/burger of van anderen' worden ook de bij de hulpverlening betrokken hulp- en dienstverleners (bijvoorbeeld de sociaal werker zelf) bedoeld.

Artikel 11. Beroep op geheimhoudingsplicht bij de rechter

De sociaal werker beroept zich bij de rechter op zijn geheimhoudingsplicht indien het afleggen van een getuigenis of beantwoording van bepaalde vragen strijdig is met die plicht.

1. Als de sociaal werker geen toestemming heeft om te getuigen of als er andere zwaarwegende redenen zijn om niet te spreken dan kan de sociaal werker een beroep doen op zijn geheimhoudingsplicht en weigeren om antwoord te geven op vragen die de rechter hem stelt. Het is aan de rechter om te beoordelen of dat terecht gebeurt.

Artikel 12. Verslaglegging / dossiervorming

De sociaal werker verzamelt relevante gegevens ten behoeve van een verantwoorde professionele relatie.

1. Verslaglegging en dossiervorming – conform de beroepsstandaard - is noodzakelijk om een verantwoorde professionele relatie op te bouwen, dit te kunnen verantwoorden tegenover de cliënt/burger of groep en om de dienstverlening zo nodig over te kunnen dragen.
2. Relevante gegevens zijn gegevens over personen en omstandigheden van de cliënt/burger en de voortgang van de professionele relatie die:
 - a. van belang zijn voor het doel van de professionele relatie en bijdragen aan het kunnen realiseren van artikel 1
 - b. zo feitelijk mogelijk worden beschreven; er worden slechts interpretaties weergegeven als die duidelijk als zodanig worden aangegeven en noodzakelijk zijn voor (het eventueel overnemen van) het verdere hulp- of dienstverleningsproces
 - c. alleen als 'diagnoses' worden vastgelegd indien zij door een deskundige persoon zijn gesteld met vermelding van naam en datum
 - d. pas worden geoormerkt als definitief indien zij doorgesproken zijn met de cliënt/burger. Is dit nog niet gebeurd dan wordt dit vermeld.
3. Persoonlijke werkaantekeningen behoren niet tot het dossier. Zij dienen tot geheugensteun voor de professional en zijn voor derden niet tot personen herleidbaar. Deze aantekeningen worden vernietigd indien zij niet meer nodig zijn.

Artikel 13. Bewaking van het dossier

De sociaal werker bewaakt dat de vastgelegde vertrouwelijke gegevens ontoegankelijk zijn voor personen die niet functioneel betrokken zijn bij het dienstverleningsproces.

1. De sociaal werker zorgt ervoor dat het dossier goed is beveiligd (dit geldt zowel voor het schriftelijk als het digitaal dossier).
2. Bij geautomatiseerde of digitale dossiervorming betekent dit dat door middel van wachtwoorden voorkomen wordt dat digitaal opgeslagen dossiers vrij toegankelijk zijn. Versleutelen van vertrouwelijke informatie is een verantwoordelijkheid die wordt gedeeld met collega's.

Artikel 14. Inzage in het dossier

De sociaal werker verleent de cliënt/burger en/of zijn wettelijke vertegenwoordiger desgevraagd inzage in het dossier, voor zover dit voor de cliënt/burger geen ernstig nadeel oplevert.

1. De sociaal werker maakt een inschatting van mogelijk ernstig nadeel dat kan optreden bij inzage. Door zorgvuldig handelen met in achtneming van wet- en regelgeving en de artikelen 11 t/m 14 weegt de sociaal werker af welk belang dient te prevaleren. Hij licht de beslissing toe in het dossier.
2. Wanneer er sprake is van ernstig nadeel verleent de sociaal werker inzage aan een door de cliënt/burger aan te wijzen professionele vertrouwenspersoon.

Artikel 15. Dossier aanvullen en corrigeren

De sociaal werker biedt de cliënt/burger en/of diens wettelijke vertegenwoordiger de mogelijkheid om gegevens in het dossier aan te vullen of te corrigeren.

1. De sociaal werker corrigeert eventuele fouten en ziet erop toe dat de aan te vullen gegevens relevant zijn voor het dienstverleningsproces. Hij geeft in het dossier aan welke tekstonderdelen afkomstig zijn van de cliënt/burger of dienst vertegenwoordiger.

Artikel 16. Het beëindigen van de professionele relatie

De sociaal werker beëindigt de professionele relatie indien niet meer kan worden voldaan aan de vraag van cliënt/burger en/of als niet meer gewerkt kan worden volgens de beroepsstandaarden. Bij afsluiting van de professionele relatie draagt hij deze eventueel op verantwoorde wijze over.

1. 'Verantwoord afsluiten of overdragen (verwijzen), houdt in dat de sociaal werker zijn beslissing verantwoordt tegenover de cliënt/burger en zo nodig een eventuele verwijzing begeleidt.
2. Het nemen van de beslissing om de professionele relatie te beëindigen of door te verwijzen vraagt om het toetsen van:
 - a. de doelstelling en het beleid van de organisatie waar de sociaal werker werkzaam is
 - b. de professionele of beroepsstandaard ofwel het geheel van beroepsverplichtingen en competenties die voortvloeien uit de aard van de professionele dienstverlening, de relatie met de cliënt/burger en de maatschappelijke functie van het beroep van de sociaal werker
 - c. de eigen deskundigheid.
3. De sociaal werker geeft in zijn verantwoording aan de cliënt/burger aan in welke mate de afsluiting, c.q. verwijzing bijdraagt aan het belang van de cliënt/burger (zie artikel 1).
Onder zorgvuldige afsluiting wordt verstaan dat de sociaal werker de professionele relatie niet onnodig laat voortduren.

HOOFDSTUK 3 SAMENWERKING

Artikel 17. Cliënt/burgergerichte (keten-)samenwerking

De sociaal werker werkt verantwoord samen met andere professionele en informele hulp- en dienstverleners wanneer dit in het belang is van de cliënt/burger.

1. Verantwoord samenwerken betekent dat de sociaal werker vanuit zijn eigen competenties en beroepsethiek bijdraagt aan de samenwerking en daarbij de grenzen van de eigen expertise erkent en bereid is eigen oordelen ter discussie te stellen. Hij erkent daarbij ook de eigen aard en waarde van de bijdrage van anderen.
2. Doel van cliënt/burgergerichte samenwerking is dat samenwerkingspartners hun dienstverlening op elkaar afstemmen en dit bijdraagt aan de meest optimale dienstverlening. Het belang van goede samenwerking is dus gebaseerd op een belangrijk criterium: de cliënt/burger beter tot zijn recht laat komen (zie artikel 1).
3. Deze samenwerking kan informeel en formeel zijn bijvoorbeeld in de vorm van multidisciplinair overleg binnen of buiten de instelling, een (sociaal) wijkteam, een gezondheidscentrum of andere disciplines, zoals zorg, onderwijs, politie, etc. Maar het kunnen ook informele zorgpartners zijn, zie artikel 20.
4. De sociaal werker toont daarbij respect voor de specifieke bijdrage van andere disciplines, probeert de verschillen van mening op een constructieve manier op te lossen en hanteert hij zijn zwijgplicht conform deze beroepscode. Hij rekent erop dat ook samenwerkingspartners zich gebonden achten aan de zwijgplicht en overlegt hier bij twijfel over (zie artikel 19)
5. Een sociaal werker verleent geen medewerking aan werkzaamheden met of van anderen indien deze ingaan tegen zijn beroepsnormen.
6. Verantwoord samenwerken houdt ook in dat sociaal werkers kennis en kunde van hun netwerkcontacten kennen en benutten. Die zijn aanvullend op je eigen kennis. Anderzijds is het belangrijk om eigen kennis en kunde te profileren: wat kunnen anderen aan jou hebben.

Artikel 18. Regie in de multidisciplinaire of ketensamenwerking

De sociaal werker zet zich in voor een efficiënte samenwerking en een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden en draagt daarmee bij aan een transparante en eenduidige regie van de hulp- en dienstverlening.

1. Een sociaal werker levert niet alleen een bijdrage aan de samenwerking met het oog op een goede hulp- en dienstverlening (artikel 17), maar heeft de plicht afspraken te maken voor een optimale regie, coördinatie en afstemming en de cliënt/burger daarover te informeren. Gelijk de sociaal werker zelf ook open staat voor een beroep op efficiënt samenwerken.
2. Des te afhankelijker de cliënt/burger is, des te groter is de morele plicht om een transparante en eenduidige regie in de samenwerking te creëren. Dit geldt bijvoorbeeld over duidelijkheid voor de cliënt/burger over de verschillende verantwoordelijkheden en een overeengekomen aanspreekpunt.

Artikel 19. Privacy in de samenwerking

De sociaal werker zwijgt over alle vertrouwelijke informatie over cliënt/burger en over de informatie die hij in de samenwerking van samenwerkingspartners verkrijgt.

1. De sociaal werker brengt alleen vertrouwelijke informatie over cliënt/burger in voor zover de vertrouwelijkheid niet wordt geschonden (zie ook artikelen 7, 8 en 9).
2. In multidisciplinaire samenwerkingsverbanden of teams, zoals sociale wijkteams werken verschillende disciplines samen en is het delen van informatie essentieel, maar staat dit vaak op gespannen voet met de vertrouwelijkheid. Sociaal werkers zien erop toe dat binnen deze teams de privacy van de cliënt/burger wordt gerespecteerd en dat er op dat punt concrete afspraken worden gemaakt.

Artikel 20. Samenwerking met informele zorgpartners

De sociaal werker is bereid om samen te werken met informele partners en dienstverleners uit het sociale netwerk van de cliënt/burger of het cliëntsysteem.

1. Een sociaal werker toont naar informele partners eenzelfde respect als naar professionele partners en houdt rekening met hun draagkracht en draaglast. Een sociaal werker bevordert dat informele werkers dezelfde beroepsethische normen en waarden hooghouden als professionals, bijvoorbeeld met betrekking tot respect voor privacy en zwijgplicht.
2. Een sociaal werker toont naar informele partners eenzelfde respect als naar professionele partners, niet alleen voor hen als persoon maar ook voor de (ervarings-)deskundigheid die zij vaak meebrengen. Wel houdt hij rekening met hun draagkracht en draaglast.
3. Een sociaal werker ziet erop toe dat informele werkers dezelfde beroepsethische normen en waarden hoog houden als de professionals bijvoorbeeld met betrekking tot de zwijgplicht. In deze samenwerking houdt de sociaal werker in ieder geval vast aan zijn eigen professionele deskundigheid en onafhankelijkheid.

HOOFDSTUK 4 VERHOUDING MET DE WERKGEVER / OPDRACHTGEVER

Artikel 21. Organisatie als beleidskader

De sociaal werker aanvaardt de organisatie waaraan hij zich verbindt als het kader voor zijn beroepsuitoefening. Hij werkt actief mee aan de uitvoering van de doelstelling en aan ontwikkeling van beleid en toetst daarbij of het inzetten van zijn deskundigheid en functie in overeenstemming is met de beroepsstandaard.

1. Onder de 'organisatie' wordt zowel de werkgever als de opdrachtgever waar de sociaal werker is gedetacheerd verstaan. In een dergelijke situatie bestaat er vaak een grote afstand tussen professional en de moederorganisatie en wordt het beleidskader veelal gevormd door de opdrachtgever. De artikelen 22 en 23 zijn in een dergelijke situatie soms moeilijk uitvoerbaar, maar juist essentieel om duidelijkheid over te creëren.
2. Dit artikel is soms moeilijk uitvoerbaar, maar juist essentieel om duidelijkheid over te creëren. Met name sociaal werkers die ambtenaar zijn of onder de regie van gemeenten werken kunnen te maken krijgen met een 'conflict van plichten'; de plicht voortkomend uit het juridisch kader van de gemeente en de zwijgplicht, voortkomend uit de Beroepscode. Bij een conflict van plichten geldt dat de professional vanuit diens professionele autonomie een beslissing neemt (zie artikel 22).
3. De sociaal werker vergewist zich ervan dat hij kan werken in overeenstemming met de beroepsstandaard. Dit geldt zowel voor het werken in een dienstbetrekking als voor de zelfstandig werkende sociaal werker. Bij het aanvaarden van een opdracht dient steeds opnieuw de toetsing of het werken conform de beroepsstandaard mogelijk is plaats te vinden (zie artikel 22).

Artikel 22. Professionele autonomie

De sociaal werker creëert in afstemming met collega's en leiding in zijn werk een autonome handelingsruimte, die nodig is om zelfstandig, onafhankelijk en professioneel verantwoord te handelen.

1. Deze professionele autonomie impliceert een eigen verantwoordelijkheid om (opgedragen) functie en taken te toetsen aan de voorwaarden van een goede beroepsuitoefening (zie artikel 21).
2. Sociaal werkers beseffen dat ze opereren in een krachtenveld waarin diverse overheden, inclusief opdrachtgever en wetgever, eisen en grenzen stellen. Daartegenover vragen zij die samenleving, bijvoorbeeld de lokale gemeente en opdrachtgever zich te realiseren dat de sociaal werker professionele autonomie nodig heeft om de afgesproken taken op een kwalitatief verantwoorde manier uit te voeren. Hiermee komt ook de onafhankelijkheid van de sociaal werker tot uiting. Waarbij aangetekend dat professioneel verantwoord en professioneel autonoom handelen ook impliceert om dat handelen te toetsen aan het oordeel van collega's (zie artikel 24).
3. Sociaal werkers hebben – indien werkend in organisatieverband – de individuele en collectieve verantwoordelijkheid om met elkaar en de werkgever, c.q. opdrachtgever te bevorderen dat professionele autonomie geborgd wordt.

Artikel 23. Verantwoording

De sociaal werker verstrekt de leiding van de organisatie gegevens die van belang zijn voor de ontwikkeling en evaluatie van het beleid. Ook is hij bereid om verantwoording af te leggen over de wijze waarop hij zijn functie vervult en hoe hij de kwaliteit van zijn werk waarborgt.

1. Een sociaal werker zal zijn inhoudelijke keuzes en procesmatige stappen in zijn dienstverlening aan collega's en leidinggevende verantwoorden. In eerste instantie om ervan te leren, in tweede instantie om de organisatie de kans te geven zich een beeld te vormen van de kwaliteit van de dienstverlening in het algemeen en van de individuele werker in het bijzonder.
2. Het gaat hier om gevraagd en ongevraagd verstrekken van niet tot individuele personen herleidbare gegevens ten behoeve van beleidsonderdelen die gevolgen hebben voor de beroepsuitoefening.

Artikel 24. Collegiale toetsing en beroepsethische reflectie

De sociaal werker toetst zijn beroepsmatig handelen aan het beroepsethisch en professioneel oordeel van zijn collega's.

1. Dit artikel betekent dat de sociaal werker – ook de zelfstandig werkende en de gedetacheerde sociaal werker op een solistische post - zijn deskundigheid, ervaring en visie deelt met beroepsgenoten, dat hij bereid is om zijn deskundigheid en opvattingen ter discussie te stellen in collegiaal overleg en zich inzet voor een zo veel als mogelijk gedeelde besluitvorming. Collegiale toetsing – is de basis voor verantwoorde beroepsuitoefening.

Artikel 25. De lerende professional

De sociaal werker heeft de morele plicht om een lerende professional te zijn door na- en bijscholing te volgen, vakliteratuur bij te houden en samen met beroepsgenoten continu te reflecteren.

1. Een sociaal werker zet in de relatie met cliënt/burger zichzelf als persoon in. Zijn persoonlijke kwaliteiten, zijn kennis, zijn persoonlijke waarden en normen en zijn stressbestendigheid vormen samen zijn beroepshouding en kwaliteit van werken. Om te leren wat de effecten zijn van die inzet met jezelf als instrument in de relatie met cliënt/burger, is een open houding, zich kwetsbaar durven op te stellen en reflectie op je eigen handelen samen met collega's noodzakelijk. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van collegiaal overleg, supervisie of intervisie.
2. Iedereen neemt zichzelf mee in het werk; het is belangrijk dat naast aandacht voor kennis en ethiek in het collegiaal overleg ook de werkbelasting, i.c. gezondheid, werkdruk en veiligheid, aandacht krijgen. Want als de werkstress te hoog is heeft dat consequenties op de relatie met cliënt/burger en kwaliteit van werken. Professionals spreken elkaar dus aan op de verantwoordelijkheid om de eigen mentale en fysieke gezondheid en weerbaarheid in de gaten te houden.

Artikel 26. Schending van het vertrouwen

Een sociaal werker is attent op signalen die erop wijzen dat het belang van een cliënt/burger en/of het vertrouwen in het beroep wordt geschaad door beroepsgenoten en onderneemt relevante stappen.

1. Een sociaal werker zal een dergelijk signaal bespreken met de betreffende collega en indien nodig met andere collega's en/of leidinggevende. Mocht dat na uitvoerig overleg niet tot verbetering leiden dan kan een beroep worden gedaan op kwaliteitstoetsen die door de beroepsgroep zijn georganiseerd.

Artikel 27. Beroepsgerichte samenwerking en ontwikkeling

Een sociaal werker ondersteunt en werkt samen met collega's aan activiteiten die ten goede komen aan de professionalisering van het sociaal werk.

1. Een sociaal werker is zich bewust dat hij samen met collega's verantwoordelijk is voor het imago van het werk van de eigen instelling, alsmede van het werk en het beroep in de samenleving. Dit betekent bijvoorbeeld de bereidheid tot het samenwerken met stagiaires, kennisontwikkeling, kennisdelen, en deelname aan onderzoek of publicaties.

HOOFDSTUK 6 DE RELATIE MET DE SAMENLEVING

Artikel 28. Signalering en ondersteuning

De sociaal werker signaleert ontwikkelingen in de samenleving die de centrale kernwaarden van het beroep raken. Waar nodig en mogelijk vestigt hij de aandacht op beleid en uitvoeringsregels die het risico vergroten op marginalisering en exclusie van de individuele cliënt/ burger, als ook groepen cliënten/ burgers, teneinde hun emancipatie te bevorderen.

1. Consequentie van deze signaleringsfunctie is dat de sociaal werker waar mogelijk en relevant maatschappelijke activiteiten – micro of macro - ondersteunt die de emancipatie en het sociaal functioneren van personen en/of groepen, zowel kinderen als volwassenen, met een handicap of een achterstand in hun maatschappelijk functioneren bevorderen.
2. Hij verzamelt en analyseert dergelijke signalen in dialoog met beroepsgenoten en/of maakt deze binnen de eigen organisatie en/of beroepsvereniging aanhangig. Waar mogelijk gaat hij over tot en/of werkt hij mee aan actie die tot verbetering leidt.

Artikel 29. Signalering van misstanden

Een sociaal werker signaleert misstanden in het sociaal werk en beijvert zich voor de toegankelijkheid van hulp- en dienstverlening.

1. Sociaal werkers beschikken door hun dagelijkse omgang met cliënt/burger over een schat aan 'veldinformatie'. Zij merken en voelen de directe gevolgen van overheidsmaatregelen voor het dagelijks leven van mensen. Zij beschikken over veel informatie die voor beleid zeer waardevol kan zijn. Het is de taak van zowel professionals als management om deze informatie voor het voetlicht te brengen. Door deze signalerende taak kunnen zij politici en gezagsdragers ertoe aanzetten om passende maatregelen te treffen om de achterstand en misstanden op te heffen. Signalering en emancipatie behoren tot de kerntaken van sociaal werkers. Social media geven mogelijkheden om deze signaleringsfunctie vorm te geven.

Artikel 30. Werken aan goede beeldvorming

Een sociaal werker werkt actief mee aan een goede beeldvorming van het sociaal werk.

1. Een sociaal werker heeft er belang bij dat zijn beroep op de juiste manier naar buiten wordt gebracht en dat de beeldvorming klopt. Dat helpt potentiële cliënten en gebruikers van de hulp- en dienstverlening om goed te weten wat hen te wachten staat. Bovendien is een goede beeldvorming belangrijk voor het bestaansrecht van het werk.
2. Een consequentie van dit artikel is dat de sociaal werker zich onthoudt van gedragingen die het aanzien van het beroep kunnen schaden.

Colofon

Samenstelling en redactie:

Jaap Buitink (beleidsadviseur in zorg en welzijn) en Jurja Steenmeijer (Ethicus)

Projectleiding: Karin Kleine

Advies: Jan Ebskamp (auteur van o.a. basisboek beroepsethiek) en Lennie Haarsma (trainer en coach binnen het sociale domein - specialisme klacht en tuchtrecht)

Dit concept is mede tot stand gekomen op basis van:

- een inventarisatie van overeenkomsten en verschillen van beroepscode die in het sociaal domein van kracht zijn, en in samenspraak met
- de *Werkgroep Beroepscode* van het Programma professionalisering Sociaal Werk, waarin vertegenwoordigers van de volgende organisaties zitting hebben: BPSW, BVjong, FNV Zorg & Welzijn, CNV Zorg & Welzijn en Registerplein.
- raadpleging van sociaal werkers

Utrecht, Juli 2017